

Kauno – Laikinosios sostinės – šimtmečiui skirta unikali edukacinė paroda

Gabija Bankauskaitė

Vilniaus universiteto Kauno fakultetas

Kalbų, literatūros ir vertimo studijų institutas

Vilnius University Kaunas Faculty

Institute of Languages, Literature and Translation Studies

E. paštas gabija.bankauskaite@knf.vu.lt

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3276-8159>

Moksliniai interesai: modernybė, modernistiniai kultūriniai-literatūriniai diskursai, XX a. lietuvių literatūra, tarpukario Lietuvos spauda ir reklama

Research interests: Modernity, modernist discourses of culture and literature, Lithuanian literature of 20th century, press and advertising of interwar Lithuanian periodicals

Maironio lietuvių literatūros muziejus, švęsdamas Laikinosios sostinės šimtmetį, balandžio 17 dieną visuomenei atvėrė unikalią edukacinę parodą „Aukso amžius Laikinojoje sostinėje“. Parodą parengė muziejininkės Regina Mažukėlienė, Nijolė Raižytė, Jūratė Ivanauskienė, apipavidalino dailininkė Inga Zamulskienė, edukacines veiklas sukūrė muziejaus edukatorės Kristina Dambrauskaitė, Jolanta Mickienė ir Henrika Skersonaitė.

Balandžio 30 dieną Vilniaus universiteto Kauno fakulteto bakalauro studijų programos „Lietuvių filologija ir reklama“ III kurso studentės, vadovaujamos dėstytojos profesorės Gabijos Bankauskaitės, teksto interpretacijos paskaitos, skirtos Kaunui – Laikinajai sostinei – klausėsi Maironio lietuvių literatūros muziejuje.

Lenkijai inkorporavus oficialiąją sostinę Vilnių ir visą Vilniaus kraštą į savo valstybės sudėtį, Lietuvos vyriausybė persikėlė į Kauną, tad jame formavosi laikinoji sostinė. Tarpukario Europoje Lietuva buvo unikali valstybė – ji neturėjo savo istorinės sostinės. Laikinosios sostinės statusas pakėlė Kauno, kaip politinio, ekonominio ir kultūrinio centro, reikšmę. Miestas susijęs ir su Nepriklausomybės laikotarpio tautinės tapatybės klausimais. Kaune ne tik atsirado valstybinės įstaigos, bet ir buvo įkurtas universitetas, muziejai, teatras, pastatyti gyvenamieji namai, išasfaltuotos gatvės, sutvarkytos komunikacijos ir nutiesta kanalizacija, vandentiekis. Tarpukario Kauną kūrė topografiniai, kultūriniai, istoriniai, architektūriniai ženklai: Neries ir Nemuno santaka, senosios Kauno pilies griuvėsiai, Napoleono kalva, Mickevičiaus slėnis, Baltąja gulbe praminta rotušė, Vytauto bažnyčia,

Įteikta 2019 06 15 / Priimta 2019 07 15

Submitted 15/06/2019 / Accepted 15/07/2019

Copyright © 2019 Gabija Bankauskaitė. Published by Vilnius University Press

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution License CC BY-NC-ND 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium provided the original author and source are credited.

Karo muziejus, Laisvės alėja, taip pat žymūs miesto žmonės: Adomas Jakštas, Maironis, Vaižgantas, Vincas Krėvė, Balys Sruoga, Kazys Binkis, meniniai sąjūdžiai: *Keturi vėjai*, *Ars*, *Naujoji Romuva*. Kaunas tapo politiniu, kultūriniu centru, šiuolaikiška vakarietiška Lietuvos sostine, pretendavo į lietuviškojo Paryžiaus vardą.

Įtraukianti pažintis su tarpukario Kauno kultūriniu gyvenimu

Studentės ir jų dėstytoją į parodą palydėjo muziejaus Išeivių literatūros skyriaus vedėja dr. Virginija Paplauskienė. Parodos rengėja Regina Mažukėlienė pakvietė į muziejaus mansardą – stilizuotą liepomis kvepiančią Laisvės alėją, kurioje lankytojos galėjo patyrinti aktualias tarpukario Kauno kultūrinio gyvenimo temas, išbandyti interaktyvią veiklos sienelę, jaukiai įsitaisyti poilsio vietose.

Regina Mažukėlienė, stabtelėdama prie kiekvieno parodos stovo, pasakojo įdomias to laiko istorijas, akcentavo svarbius faktus, komentavo eksponatus.

Pažintis su literatūrine Laisvės alėja prasidėjo prie stovo su priedu „Po universiteto stogu“. Jame eksponuojamos rašytojų, dirbusių 1922-ųjų vasarį įkurtame Lietuvos universitete, nuotraukos. Tai ir Maironis, ir Juozas Tumas-Vaižgantas, Balys Sruoga, Vincas Krėvė, Sofija Čiurlionienė. Parodos rengėjai itin imponavo savita Juozapo Albino Herbačiausko – lietuvių ir lenkų rašytojo – asmenybė, veikla, santykiai su kolegomis, studentais, universiteto valdžia.

Antrasis stovas skirtas keturvėjininkams su jų vedliu Kaziu Binkiu. Reginos Mažukėlienės teigimu, tai vienas iš originaliausių ir neramiausių pomaironinės kartos poetų, mėgusių iššūkius ir eksperimentus, aplink save telkusių bendraminčius, kuriuos kartą per savaitę suburdavęs savo namuose Miško gatvėje. 1922 m. jis išleido leidinį *Keturių vėjų pranašas*, dar po dvejų metų – žurnalą *Keturi vėjai*.

Teatrui skirtas stovas muziejinišką paskatino papasakoti apie Antaną Sutką, Kaune įkūrusį tautos teatrą, taip pat pakalbėti apie prie teatro prisijungusį satyrinį klubą *Vilkolakis* ir Valstybinį teatrą, kurio atsiradimą inicijavo Lietuvių meno kūrėjų draugija. Studentės galėjo pavartyti tarpukario laikotarpiu leistus almanachus, laikraščius ir menų žurnalus, kuriuos rašytojai publikavo kartu su žurnalistais. Buvo prisiminti smagūs literatūros vakarai, vykę įvairių Kauno menininkų namuose, salonuose, taip pat menininkų ir bohemos susibūrimai Makso Konrado kavinėje, Metropolyje, Rambyno kavinėje.

Parodos lankytojams informacija perteikiama visomis jauslėmis

Dėmesys parodoje skirtas ir ypatingoms moterims, jų veiklai Laikinojoje sostinėje: Lietuvos valstiečių liaudininkų sąjungos atstovei Felicijai Bortkevičienei ir rašytojai Gabrielėi Petkevičaitėi-Bitei, kurios 1926-aisiais prezidento rinkimuose buvo išsikėlusios savo kandidatūras. Jei nors viena jų būtų laimėjusi, būtų tapusi pirmąja moterimi prezidentė visame pasaulyje. Parodoje demonstruojama nemažai unikalių nuotraukų iš teatro istorijos – Unės Babickaitės-Graičiūnienės, Onos Rymaitės, Potencijos Pinkauskaitės, Elenos Žalinkevičaitės-Petrauskienės ir kt.

Parodos lankytojos galėjo pasėdėti senojo Kauno fone – Laisvės alėjoje prie Konrado kavinės, pavartyti to meto spaudą. Šalia prie staliuko – popierinis Kazio Binkio muliažas.

Regina Mažukėlienė pakvietė ne tik išgirsti to laiko poetų eiles, bet ir įkvėpti dėžutėse įkurdintus įvairius kvapus: cinamonu barstyti, tik ką iš krosnies ištrauktų bandelių, ramunėlių arbatos, sprogstančių alyvų žiedų arba asfalto, kurį tik ką nuplovė lietus. Studentės bandė atspėti, kurioje dėžutėje – Salomėjos Nėries „Alyvos“, kurioje – Kazio Binkio „Vėjavaikiškas vėjas“.

Išvaikščiojusios tarpukario laikų Laisvės alėją, studentės su dėstytoja, lydimos Virginijos Babonaitės, taip pat aplankė parodas „Jono Biliūno literatūrinis palikimas“, „Lietuvių literatūra – trumpai ir žaismingai“, grožėjosi dar paties Maironio puoselėtu sodu vidiniame muziejaus kiemelyje.

Studentė Evelina Kasiulevičienė apibendrino parodos atmosferą:

Maironio muziejuje buvau pirmą kartą, bet sugrįšiu, nes didelį įspūdį paliko ne tik šviesios salių erdvės, bet ir kruopštaus darbuotojų darbo dėka lankytojams pateikti nusipelnusių Lietuvai žmonių gyvenimo fragmentai. Teko išgirsti ne vieną įdomią istoriją (pvz., apie Sakalo leidyklos direktoriaus veiklą), pamatyti nuotraukas iš tarpukario laikotarpio, taip pat išspręsti muziejaus darbuotojų sugalvotas užduotis (atrasti sąsajas tarp eilėraščių ir kvapų, prisiliesti prie autentiškų drabužių, pasiklausyti tam laikotarpiui būdingos melodijos). Verta paminėti ir tai, jog muziejaus darbuotojos itin šiltai priima lankytojus, atsako į klausimus, rūpinasi, kad muziejaus lankytojai sužinotų tai, ką jos randa muziejaus archyvuose. Taigi informacija lankytojams pasiekama įvairiomis formomis: rega, klausa, lytėjimu, uosle.